

UMUMİ VE MİLLİ BAKIMLARDAN POLİTİKA (*)

Prof. Zeki Mesut ALSAN

1956-1957 ders yılının ilk dersini ve 43 yıl önce tedris hayatına başlayan benim için de son dersi teşkil edecek olan bu derse konu olarak "Umumî ve Millî Bakımlardan Politika" bahsini seçmiş bulunuyorum. Bu seçimde yıllarca tedris ettiğim dersimin politika ile olan alâkası kadar, müessesemizin, Siyasal Bilgiler Fakültesinin esas gaye ve fonksiyonunun mihverini politika ilminin teşkil etmekte olması keyfiyeti başlıca âmil olmuştur.

Bilindiği veçhile, politika ile ilgili ilimler, ilk önce yüksek okul halinde teşkilâtlandırılmış olan Mülkiye'de okutulmaya başlanmıştır. Ve Mülkiye bu ilimlerin tedrisi dolayısıyla tekâmül merhalelerinin birinde adını değiştirdiği zaman Siyasal Bilgiler Okulu ve nihayet Siyasal Bilgiler Fakültesi olmuştur ki, adı ile, sanı ile politika ilminin veya ilimlerinin en geniş mikyasta okutulduğu bir müessese mahiyetini kazanmıştır.

Bununla beraber, son ders olarak çetin ve muğlak bir mevzuu seçmiş olduğuma da kani bulunuyorum. Şu siyaset veya politika, kelimeleri, ötedenberi, asıl mefhumlarının dışında, ve onlara yapışmış bir parazit halinde, bir şüphe, bir çekingenlik ve hatta bir dereceye kadar endişe duygularına da yol açar. Çünkü politika, belli safhalarında, ihtiraslar âlemine de temas ettiğinden bu sahadaki karşılıklı isnat ve münakaşalar çok kerre ona başka bir mahiyet izafe eder. Biz bunu da tabîî görürüz. Esasen cemiyet hayatı, daha doğrusu sosyoloji ile ilgili ve meselâ hak, adalet, hürriyet, müsavat gibi mefhumlar hakkında olduğu gibi, politika anlamı üzerinde de objektif veya sübjektif türlü mütalâalar ileri sürülebilir. İnsanlar ve milletler arasındaki ihtilâfların mühim bir kısmı, hiç şüphesiz, kelimelerin muayyen bir zamandaki manaları üzerinde hüküm süren karşılıklı anlaşmazlıklardan ileri gelir. Kaldı ki, sosyal durumları, ve mefhumları ifade eden kelimeler medlüllerinin, sos-

---

(*) Bu yazı, 1956-57 ders yılı münasebetiyle Siyasal Bilgiler Fakültesinde 3.XI.1956 tarihinde yapılan törende profesör tarafından verilen Veda Dersinin metnidir.

yal hayatın tekâmülünü takip ederek zaman içinde, istihaleler arzemesi de tabii sayılır. Bununla beraber, insanlığın asırlarca süren tecrübelerine ve mütemadiyen gelişen ilmî hakikatlere dayanılarak konumuz ile ilgili mefhumları objektif bir şekilde mütalâa etmek imkânı vardır.

Politikanın manası da, hiç şüphesiz, insan cemiyetinin gelişme safhalarını takip ederek, zaman zaman değişmelere maruz kalmıştır. Aristo "İnsan politik bir mahluktur" demekle onun cemiyet içinde yaşamak vasfını ve cemiyet ve amme işlerini sevk ve idare etmek kabiliyetini ifade etmek istemiştir. Bundan başka Yunan Filozofunun politik tavsifi, insanın cemiyet hayatına muhtaç olduğu ve ancak bu hayat içinde gelişebileceği hakikatini belirtmeye matuftur. Çünkü ancak insanlar, şehir (*Polis*) teşkil edecek surette guruplaşarak müşterek işlerini tanzim ve idare etmek kudretini haizdirler. Her ne kadar bazı hayvanlar da gurup halinde yaşamakta iseler de, onların bu vasfı içtimaî olmaktan ziyade tabiî bir karakter taşımakta ve tekâmül kabiliyet ve kriterinden mahrum bulunmaktadır. İnsanın politik vasfında ise içtimaî karakter galip ve hâkim durumdadır.

Cemiyet hayatı, iş bölümünü gerektiren bir hayat olduğuna göre onun zaman içindeki ihtiyaçlarını karşılamak için cemiyet üyelerinin ayrı ayrı işler ile meşgul olmaları bir nevi içtimaî kanun iktizaşıdır. İşlerin kemiyet itibariyle çeşitleri, keyfiyet itibariyle mahiyetleri, cemiyet hayatının tarihi boyunca değişiklikler gösterebilir. Zaman ile bir takım eski işler ve meslekler kaybolurlar, yeni işler ve meslekler meydana çıkarlar. Ancak cemiyet hayatının kuruluşundan zevaline kadar hiç kaybolmayan ve daima gelişme halinde bulunan bir iş vardır ki, o da politika mesleğidir. Çünkü bu meslek cemiyet hayatının muhafazası, müdafaası ve idaresi sanatıdır.

Bununla beraber politika, cemiyet ve devlet hayatının idaresi şekillerine göre, zaman içinde türlü telâkkilere maruz kalmıştır. Cemiyet ve Devlet içinde hakimiyete fiilen sahip bulunan ve iktidar mevkiini tutan şahıslara, zümrelere, partilere göre politikaya muhtelif mahiyetler ve manalar izafe edilmiştir. Bu itibar ile despotik, oligarşik, monarşik, liberal ve demokratik gibi türlü idare rejimlerinde carî olan politika anlayışları, aynı karakter ve vasıfları taşımazlar. Meselâ diktatörlük rejiminde politikanın kaynağı ve faaliyet sahası diktatörün şahsı ve kendi muhitidir. Gerçek demokrasi rejiminde ise bu kaynak millette olup faaliyet sahası da milletin sinesidir. Kaynağın mahiyetine, faaliyet sahasının darlığına, genişliğine göre de hem politikanın hem de politikacının vasıfları değişir.

Eski Jandarma Devletinde politika, asayişin ve Devlet hudutlarının

muhafazası, vergilerin tahsili gibi basit bir faaliyet zümresini başlıca iştigal konusu yapmakta idi. Modern ve demokratik bir Devlet hayatında politika bu dar mefhum çerçevesini çoktan aşmış bulunmaktadır. Devlet idaresinin gittikçe artan vazifeleri, politikanın, iç ve dış politika tasnifi ile ifade edilen eski hüviyet ve mahiyetini tamamiyle değiştirmiştir. Bugün ileri milletler içinde iktisat, ticaret, kültür, maliye savunma, gümrük, ulaştırma gibi millî hayatın türlü faaliyet cephelerine tekabül eden politikalar bahis konusu olmaktadır. Bunlar arasında bilhassa sosyal politika denilen ve içtimaî bünyenin takviyesine matuf bulunan politika gittikçe büyük önem kazanmaktadır. İşte politikanın, türlü dalları ile kavramış bulunduğu bu geniş faaliyet sahası gözönünde tutularak, onun modern manasını şöyle bir tarif ile belirtebiliriz: "Politika bir Devletin ülkülerinin gerçekleştirilmesi için lüzumlu görülen tedbirlerin tesbiti ve tatbiki ilim ve san'atıdır."

Bu târifin ihtiva ettiği elemanlar ile her Devlet içinde, teayyün eden politika da, netice itibariyle o Devletin "Millî Politika"sı olur. Gerçek demokrasi rejiminde, tarifimizin ifade ettiği politikanın artık eski Mutlakiyet ve Hükümdarlık rejimlerinin yalnız kuvvete, ve keyfî iradeye dayanan bir tahakküm politikasından büsbütün ayrı bir mahiyet ve karakter taşıyacağı aşikârdır. Çünkü bu politika bir şahsın veya bir zümrenin arzuları ve menfaatleri hizmetinde değil, Devlet halinde teşkilâtlanmış milletin ülküleri emrindedir.

Bir taraftan millî ülkülerin tesbiti, diğer taraftan onların gerçekleştirilmesine, uygulanmasına matuf tedbirlerin tayini ve tatbiki işinin bir Devlet için ne büyük bir mesele teşkil ettiği kendiliğinden anlaşılır. Tarifimiz politikayı hem bir ilim, hem de bir san'at olarak kabul etmektedir. Millî hayat faaliyetlerinin en yüksek ve en mühim kademesini teşkil eden politikanın nazari ve ilmî cepheleri vardır. Nazari cephesi ilme, amelî cephesi de san'ata dayanır. Demokrasi rejiminde bir Devletin Politika faaliyetini sevk ve idare eden şeflerin, insan ve cemiyet idaresi ile ilgili bilgilere, bilhassa sosyoloji, ekonomi, tarih, coğrafya, hukuk, psikoloji felsefe gibi sosyal ilimler zümresinin en mühimlerine vakıf olmaları ve milletlerarası münasebetlerin mahiyetini ve gelişme şartlarını iyice kavramış bulunmaları şarttır. Demokrasi politikası cemiyeti ve onun dış muhitini teşkil eden dünyayı objektif bir şekilde mütalâa etmek, ve millî ülkülerin uygulanmasını sağlayacak, bugünün ve yarının realitelerine göre lüzumlu ve tesirli görülen tedbirleri ilmin rehberliği ile araştırıp bulmak durumundadır.

Politika amelî cephesi bakımından bir san'attır. Her san'atkâr gibi politika şefinin de yaratıcı olması cemiyeti, hayatın ve zamanın icaplarına göre en iyi ve en faydalı şekilde sevk ve idare etmek maharetine

sahip bulunması gerekir. Bu sahada politika şefinin karakter ve sezgi kudreti kadar, hayat tecrübeleri de büyük rol oynar.

Demokrasi rejimi, eşitlik, hürriyet, serbest münakaşa, ilmin ve fikrin hakimiyeti rejimi olduğuna göre politika bu unsurların tesirleri altında oluşmak ve şekillenmek durumundadır. Bu itibarla, gerçek demokrasilerde politikaya ülkü, bilgi, akliselim ve ahlak klavuzluk ettiği halde, bir ihtilâl veya mücadelenin doğurmuş olduğu totaliter ve otoriter rejimler de ona ancak zor, şiddet ve şahsî ihtiras hâkim olur.

Ayrıca demokrasi politikası istifayı (Selection) sağlamak suretiyle politika sahasına, mâşeri vicdanı ve millî ülküleri en iyi temsil edecek kudretteki kabiliyetlerin geçmesini kolaylaştırır.

Politikanın san'at cephesinde fitrî vasıfların büyük rol oynadığına şüphe yoktur. Herşeyden önce sağlam bir karakter, Devlet politikacılığının esas vasfını teşkil eder. Bu karakter, selâbet ve kuvvetini ahlak kaidelerinden, ahlâkî meziyetlerden alır. Politikada ahlâk konusu ötedenberi çok münakaşa edilmiştir, ve halâ da edilmektedir. Ahlâk düsturlarına hiç ehemmiyet vermeyen Makyavel politikasının bugün dahi taraftarları vardır. Fakat gerek iç gerekse dış politika sahalarında milletlerin geçirmiş oldukları tecrübeler; ahlâk zabıtasının ve ahlâk disiplininin hiçe sayılması sebebiyle ne büyük felâketlere maruz kaldığını iyice göstermiş ve anlatmıştır. Ahlâk kaidelerinin içtimaî rolü ve değeri cemiyet hayatının her safhasında aynıdır. Ferdî ahlâk, içtimaî ahlâk, millî ahlâk ve nihayet milletlerarası ahlâk şeklindeki ayrımlar, ancak ahlâk düsturlarının tesir ve şümül sahası bakımından bir manâ ifade ederler. Hakikatte bunların hepsi de topluluk hayatının düzenlenmesi ile ilgili ve ancak münasebetlerin şekli bakımından farklı kaideler toplamından ibaret olduğu için esaslarında aynı şuur ve prensip birliğine dayanırlar.

Ötedenberi politika klâsik bir tasnif halinde, iç politika, dış politika diye ikiye ayrılmakta olduğu için, bilhassa dış politikada ahlâk düsturlarının yeri olmadığı kanaati hüküm sürüyordu. Esasında böyle kat'î bir tasnif millî ve milletlerarası hayatın bugünkü realitelerine göre doğru olmadığı için bahis konusu kanaatin da artık hem yanlış, hem de her bakımdan zararlı olduğuna şüphe kalmamıştır.

Milletlerarası temas ve münasebetlerin mahdut olduğu zamanlarda iç politika - dış politika tasnifi bir dereceye kadar doğru sayılabilirdi. Nitekim daha sonraları Devlet vazifeleri arttıkça, evvelce işaret ettiğimiz gibi, iktisat politikası, maliye politikası, maarif politikası gibi politika dallarından da bahsedilmiş ise de bu ayrımlar ancak muayyen faaliyet sahalarındaki icraatın tetkiki bakımından fayda olup bunların

hepsini içine alan "Millî Politika"nın bütünlüğüne tesir etmez. Bu bütünlüğe has olan esas vasıflar onun dallarına da şamildir. İç politika ile dış politikanın birbirine bağlılığı, birbiri üzerine karşılıklı tesirler yaptıkları bugün artık inkâr edilmesi mümkün olmıyan bir hakikattir.

Meşhur Devletler hukuku âlimi "F. de Martens" bundan epeyce bir zaman önce bu hakikati şöyle ifade etmişti. "Hükümetler, ferdî haklara ve meşrû menfaatlara ne derece saygı gösterirlerse iç düzen o nisbette sağlam esaslara dayanmış olacağı gibi, milletlerarası münasebetler de barışçı bir seyir takip eder. Çünkü bir hükümetin dahiî siyaseti ile haricî siyaseti arasında karşılıklı bir münasebet vardır. Milletlerarası münasebetler, milletlerin iç durumlarının, siyasî ve içtimaî bünyelerinin temeli olan prensipleri sadakatle aksettiren bir aynadır."

Gerçekten bizler böyle bir aynadan hemen her gün dünyanın ayrılmış olduğu başlıca iki büyük blokun gerek iç, gerek dış davalarını seyretmekteyiz. Bu davalara her iki bloka has olan zihniyetler ve vasıflar hâkimdir. İç politikada hak kaidelerine, ahlâk düsturlarına riayet edenler, o anları dış politikada ihmal edemezler. Hususî hayatında ahlâklı olan Devlet adamı, amme hayatında ahlâksız olamaz.

Bilhassa son devirlerin başlıca fârik vasfını teşkil eden ideoloji mücadeleleri, iç politika ile dış politika arasındaki irtibatın ne kadar sıkı olduğunu açıkça belirtmektedir. Bu irtibat her zaman mevcut olmakla beraber. Devlet hayatının muayyen bir devrinde iç ve dış politikalarından birinin diğerine nisbetle ön plâna alındığı ve millî ülkülerin sağlanması bakımından üzerinde daha dikkat ve önemle durulduğu görülür. Milletlerarası hayatın normal ve sakin devirlerinde, Devletler dış gailelerden, tehditlerden nisbeten azade kaldıkları için iç politika ön plâna geçer. Hükümetler daha ziyade millî kalkınma ve muhtelif sahalarda islâhat işleriyle meşgul olurlar. Buna mukabil milletlerarası hayatın herhangi bir buhran veya harp neticesinde şiddetli sarsıntılara maruz kaldığı zamanlarda Devletler için haricî tehlikelere karşı varlıklarını koruma endişesi her mülâhazaya tekaddüm eder. Dış politikanın iştigal sahasını teşkil eden "Dış münasebetler" in muayyen bir ilme konu teşkil edip etmediği, daha kısa ifadesiyle bir "ilim" olup olmadığı meselesi de bu politikanın metodu ve inkişafı bakımından ehemmiyetle incelenmeye değer. Bu bahiste "dış münasebetler" in tetkikinde otorite sahibi olanlar arasında değişik fikirler ve görüşler vardır. Alman Devletler Hukuku âlimleri ve bilhassa Verdross "dış münasebetler" in "milletlerarası sosyoloji" ilmi olduğunu ve bunların, sosyoloji ilmî prensiplerinin milletlerarası sahaya teşmil edilerek tetkiki lâzım geldiğini ifade etmektedirler.

Lâtin memleketlerinin dış münasebetler ve Devletler Hukuku ile il-

gili araştırmalarında bir nevi önderlik yapan meşhur Devletler Hukuku âlimi Alvarez'in fikrine göre ise dış münasebetler bir "Milletlerarası Hayat" ilminin konusunu teşkil eder. Bu hayat ilminin en mühim cephesi de, psikolojik cephesidir. Onun için, milletlerarası psikoloji ilmi, hem dış münasebetler tetkiklerinin, hem de Devletler hukuku öğretiminin temeli sayılmalıdır. Dünyanın küçülmüş olmasına rağmen kıt'a ve bölge hususiyetleri her çeşit tezahürleriyle yaşamakta berdevamdır. Amerika, Asya ve hatta Asya içinde, Uzak Doğu Asya, Güney Asya, Orta Doğu Asya, Avrupa, Amerika etiketleri ile ifade edilen topluluk hayatları vardır ki, bunlar arasındaki ayrılıklara yol açan başlıca sebepler psikolojik âmillerdir. Bu âmiller incelenmeden kıt'a ve bölge topluluklarına ait problemlerin objektif bir şekilde idrâk ve izah edilmesine imkân yoktur.

Alvarez'e göre psikolojik âmillerin tetkiki yalnız dış münasebetler ve Devletler Hukuku bakımlarından değil Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Teşkiâtı gibi cihanşümül müesseselerin bünyelerinin ve faaliyet mekanizmalarının iyice anlaşılması bakımından da lüzumludur. Alvarez'in fikrine göre yalnız Sosyoloji, milletlerarası münasebetlerin tayiz ve tedrisine esas teşkil edemez. Ünlü hukukçu Milletlerarası Psikoloji derken, bundan milletlerin hislerini, zihniyetlerine ve hareketlerine müessir olan doktrinleri, fikirleri, idealleri, emelleri kasetmektedir. Devletlerin politikaları, milletlerarası psikolojik ilminin ışıkları altında daha iyi ve daha doğru bir şekilde tahlil ve izah edilebilir. Barış, emniyet, milletlerarası işbirliği gibi büyük insanlık davaları esaslarında hep psikolojik bir karakter arzederler.

Başka bir görüşe göre de "Dış Münasebetler" geniş manasında alınan siyaset ilminin konusu içine girer, ve siyaset ilminin bir dalı, yani "Milletlerarası Politika" ilmi halinde mütalâa ve tetkik edilir. Siyasetin ilim cephesi, esasen bir çok ilimleri ihtiva eden bir sentez teşkil ettiğine göre "dış münasebetler" in tetkikinde bilhassa dört ilim dalı ön plânda nazarı itibara alınır ki bunlar Devletler Hukuku, Siyasî Tarih, Ekonomi ve Coğrafyadır.

Bu kadarını kâfi görmeyen diğer bir görüş de "Dış Münasebetler" in bir «Milletlerarası Münasebetler Ansiklopedisi» vücade getirmek suretiyle tetkik edilmesi merkezindedir. Bu ansiklopedi yalnız biraz evvel saydığımız ilim dallarından değil, aynı zamanda Umumî Tarihin, Sosyolojinin, Psikolojinin, Felsefenin, Jeolojinin ve hatta Fizik ve Kimyanın Milletlerarası hayat ile ilgili elemanlarından tereküp edecektir.

Hiç şüphesiz, bu muhtelif görüşlerin her biri birer hakikat hissesi aşımaktadır. Ve bunlar politikanın ve politika ilminin vüs'at ve aza-

metini göstermektedir. Zaten “Dış Münasebetler” mefhumu artık yalnız Devletten Devlete olan diplomatik münasebetleri değil milletler, milletlerarası müesseseler, ayrı ayrı Devletlere mensup fertler arasındaki münasebetleri de ihtiva ettiği için, bunların tanzim ve idaresi eskiden olduğu gibi yalnız diplomatlara bırakılamaz.

Devlet halinde teşkilâtlanmış olan her milletin kendi bünyesine, kendi hayat şartlarına ve kendi ülkelerine göre ayarlanmış “bir Millî Siyaseti” vardır. Milletlerin ihtilâl veya inkıâp anlarında mâşeri vicdânı temsil eden büyük kurtarıcılar veya islâhatçılar tarafından formüle edilen millî siyasetler Devlet hayatının muharrik kuvvetini teşkil eyerler. Cemiyet ve Devlet hayatı mütemadi bir gelişme ameliyesine tâbi olduğu için muayyen bir zamanda tesbit edilmiş bulunan “Millî Siyaset” aynı zarf ve mazruf halinde ebedî olarak hüküm sürmez. Milletin yeni ihtiyaçları, yeni arzuları, yeni hedeflerin tesbitini, yeni tedbirlerin alınmasını gerektirir. Milletler de, Milletlerarası camia denilen büyük insanlar cemiyeti içinde yaşamak durumunda buldukları için, millî siyasetin tesbitinde yalnız kendi maddî ve manevî varlıklarını değil, büyük cemiyet ile olan bağlarını ve münasebetlerini de gözönünde tutmak mecburiyetindedirler. Bu suretle asrî Devlet hayatında, millî siyasetin formüle edilmesi, birbirine girişik bir çok millî ve milletlerarası âmillerin tetkik ve tahliline ihtiyaç gösterdiği için muazzam bir mesele teşkil eder. Millî siyasetin tesbitinde müessir olan ve rol oynayan âmipleri maddî ve manevî olarak iki zümrede mütalâa etmek mümkündür. Maddî âmillerin başında hiç şüphesiz Devlet bünyesinin esas unsurlarını teşkil eden nüfus ve toprak gelir. Demografi kelimesiyle ifade edilen nüfus meselelerinin gerek millî siyaset, gerekse milletlerarası siyaset sahalarında, bilhassa son zamanlarda oynadığı büyük rolü uzun uzadıya izah etmeye lüzum yoktur. Nüfusu çok, toprağı dar milletlerin “Hayat Sahası” ihtiyacı onların millî siyasetlerinin mihverini teşkil etmekle beraber, dolayısıyla milletlerarası siyasetin umumî seyrine de müessir olur. Birinci Cihan Harbinden önce Alman İmparatorunun “Almanya’nın güneş altında kendine lâyük olan mevkii alması” yolunda formüle etmiş olduğu millî gaye ile İkinci Cihan Harbinden evvel Hitler’in “hayat sahası” tâbiri ile ifade ettiği ve aslında aynı gayeyi istihdaf eyleyen Alman politikasının gerek Alman milleti, gerekse dünyanın diğer milletleri üzerinde yapmış olduğu büyük tesirler hepimizce malûmdur. İtalya’da da Faşist rejimi politikasının başlıca dayanak noktasını demografik âmil teşkil etmekte idi.

Millî siyasetin formüle edilmesinde ikinci mühim maddî âmilin de toprak olduğunu söylemiştik. Devlet ülkesinin coğrafî durumu, yalnız harita üzerindeki mevkii ile bile milletlerin siyasetleri üzerinde büyük

tesir yapar. Kaldı ki toprağın verimi, ve zenginliği de ayrıca milletlerin gelişmelerine hizmet etmek suretiyle, onların iç ve dış politikalarının bütün diğer unsurlarına da müessir olur. Geopolitik denilen yeni bir ilim dalı, Devlet ülkelerinin: millî ve milletlerarası siyasetler üzerine yaptıkları tesirleri kendisine tetkik konusu ittihaz etmiştir.

Devlet ülkesinin coğrafi durumunun rolünü anlamak için uzaklardan ve başka memleketlerden misal göstermeye ihtiyaç yoktur. Memleketimizin coğrafi durumuna göz atmak ve sahip ve hâkimi bulundugumuz Türk Boğazlarının millî ve milletlerarası ehemmiyetini hatırlamak kâfidir. Türk Boğazları, Osmanlı İmparatorluğunun mukadderatı üzerinde olduğu kadar, bugünkü Türkiye Cumhuriyetinin millî siyaseti üzerinde de rol oynamaktadır. Bilhassa başka bir Devletin, Rusya'nın da asırlardan beri aynı Boğazların kendisi için hayati bir ehemmiyeti haiz bulunduğunu iddia ederek onlara hâkim olmak, ve yalnız başına hâkim olamazsa, müştereken hâkim olmak arzusu ve bu arzunun tahrik ettiği Rus siyaseti, Boğazların rolünü milletlerarası siyaset sahasına da teşmil etmiştir.

Ham maddelerin ve petrolun sanayi dünyasında oynamakta olduğu büyük rol dolayısıyla bunların istihsal edildikleri memleketlerin birinden bire ne büyük ehemmiyet kazandığı ve büyük sanayici Devletler arasında ne gibi rekabet ve çatışmalara yol açtığını her gün müşahede mekteyiz.

Devletlerin millî siyasetleri üzerine müessir olan manevî âmiller muayyen bir hesap ve ölçüye tâbi olmamakla beraber, ehemmiyet itibarıyla bundan evvel işaret ettiğimiz maddî âmillerden geri kalmazlar, ve hatta çok kerre onları da geçerler. Maddî âmiller arasında nüfusu zikrettiğimiz zaman tabii onu, ancak kemiyet bakımından mütalâa etmiştik. Nüfusun azlığı, çokluğu bir tesir faktörü olmakla beraber, nüfusun kalitesi de daha mühim tesirler kaynağıdır. Manevî âmillere esasen Devlet nüfusunun kalitesinden daha açık tâbir ile, milletin maddi manevî hasletlerinden doğarlar. İrkî, millî meziyetler; tarihi şan ve şeref, ferdî ve askerî fedakârlık ve kahramanlıklar, milletin manevî servetini teşkil ederler.

Devletin askerî kuvvetinin derecesi de, millî siyasetin tesbitinde büyük rol oynar. "Askerî Kuvvet" mefhumu ile bir milletin kendini hariçten gelecek tecavüzlere karşı savunma kuvveti kastedilirse, tabiidir ki, bu kuvveti yalnız silâhlı kuvvetler olarak mütalâa etmek doğru olmaz. Artık herkesce bilinen bir hakikattir ki, modern harpler yalnız silâhlı kuvvetler arasında ve yalnız silâhlar ile yapılan eski harpler değildir. Soğuk Harp denilen, ve yirre mühim bir mücadele

vasıtası teşkil eden harbin başlıca unsurlarını, sinir harbi, ekonomik harp, propağanda harbi, ideolojik harp gibi yıpratıcı, tahrip edici cidâl şekil'eri meydana getirmektedir. Maksat hasmı yıpratmak, zayıflatmak, bunaltmak, ezmek değil mi?. Onun maneviyatına hücum etmek, ekonomisini zedelemek, huzurunu kaçırmak, daima tetik üzerinde durmaya mecbur etmek suretiyle de bu hedeflere az çok vasıl olmak mümkün görülmektedir. Bu itibarla bir milletin kendisini müdafaa etmek hususundaki kudret potansiyesi, silâhlı kuvvetleri de dahil olmak üzere milletin bütün maddî ve manevî varlığında mündemictir.

Millî siyaset hakkındaki bu umumî mütalâalardan sonra, Atatürk'ün temelini attığı Türk Millî Siyasetinin kuruluşuna ve mahiyetinin incelenmesine geçebiliriz.

Atatürk'den önce, Türk Milletinin gerçek bir millî politikaya sahip bulunmadığı tarihî bir hakikattir. Osmanlı İmparatorluğu devrinde, carî olan idare rejimi dolayısıyla, rasyonel ve ana prensipleri millete mal edilmiş bir millî siyasetin mevcudiyetinden bahsedilemezdi. Padişahların ve Sadrazamların şahsî kabiliyet ve hamiyetlerine göre, iç ve dış politika kâh iyi, çok kerre kötü bir seyir takip ederek kararsızlık ve gaysizlik o zamanki politikanın fârik vasfı haline gelmişti. İmparatorluğun yükselme devrinde, fütuhata ve daima genişleyen hudutların muhafazasına mütedair tedbirler, dış politikanın ana hattını teşkil etmekte idi. Esasen uzun zamanlar, İmparatorluğun dış münasebetlerinde Fenerli Rum Beyleri, önemli rol oynamışlar ve Avrupa Devletleri ile olan temaslarda. Sadrazamlara, Reisülküttaplara tercümanlık ve hatta müşavirlik ve klavuzluk yapmak suretiyle dış politikanın tedvirine mühim bir nisbette iştirâk etmişlerdir.

İnhitat devri başladıktan sonra İmparatorluk, muhtelif istikametlerden gelen tehlikelere karşı kendini korumak kaygısına düşmüş, politikasını da hâdiselerin akışına terketmiştir. Esasen Devletin hâkimiyetini tahdit eden kapitülasyonlar, kendisinin iç ve dış politika sahasında müstakillen hareket edebilmesine de imkân bırakmamakta idi. Bu suretle Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa Devletlerinin, kendi menfaatlerine ve kendileri arasındaki müvazene durumuna göre, serbestçe at oynattıkları bir saha haline gelmiş bulunuyordu.

İmparatorluğun maruz kaldığı dış tehlikeyi önlemek ve dahilî islâhat ile Devleti kuvvetlendirmek azminden doğan İkinci Meşrutiyet inkılâbından sonra da millî bir politikanın tesbit edilip uygulandığını göremiyoruz. İnkılâbı takip eden aylarda ve yıllarda zuhur eden iç ve dış gaileler, hükümeti adeta şaşırtsmış iç politikada şiddeti, dış politikada ise tereddüdü Devlet politikasının fârik vasıfları haline sokmuştur. Av-

rupa'nın o sıralarda mevcut iki büyük siyasî bloku müvacehesinde takip edeceği politikayı tesbit edemeyen Osmanlı Hükümeti, ötedenberi arzuladığı ve beklediği bir ittifak teklifine de kavuşmamıştır. Ancak Avrupa Devletlerince bir Cihan Harbinin patlak üzere olduğu anlaşıldığı sıralardadır ki Osmanlı Devletini de nihayet, gayri müsait şartlar altında harbe sokan Alman İttifakı kabul edilmiş ve harp sonunda İmparatorluk fiilen tasfiyeye uğramıştır. Türk Milleti bu tasfiye neticesinde tarihinin en buhranlı, ve sonu ölüm veya kalım olabilecek bir karar ânı karşısında bulunuyordu.

İşte bu anda Türk Milletinin şerefle, hürriyet ve istiklâl içinde yaşamak azmi, onun büyük evlâdında, ATATÜRK'de tecelli ve teşahhus etti, ve ilk olarak onun hem idealist, hem de realist dehası ile millî Türk siyasetinin temeli atıldı. Tarihte birçok misalleri görüldüğü veçhile millî siyasetler ekseriya, bir Devletin mukadderatını değiştirmek istidadını taşıyan bir harp veya bir ihtilâl ve inkılâbı müteakip yeni hayat umdeleri ileri sürülmek suretiyle değiştirilen, veyahut yeni baştan tanzim edilen anayasalar ile tesbit edilirler. Milletlere tarihleridir: dönüm noktalarında, ihtilâl ve inkılâplarda önderlik eden şeflerin veya Devlet adamlarının, Devlet idaresine taallük eden fikir ve düşünceleri ve tesbit işinde tabii büyük rol oynarlar. Onlar millî vicdanın ve millî mefkûrenin henüz ifadelerini ve şekillerini bulamamış olan emel ve gayelerini, haiz buldukları yüksek otoriteye dayanarak açıklarlar. Formüllere bağlarlar, ve böylece aydınlatmış oldukları yeni yolda millî kütleyi harekete geçirirler. Her milletin tarihinde bu suretle yeni bir devrin açılmasını sağayan ve millî siyasetin tesbitinde önderlik yapan büyük şahsiyetlere tesadüf edilir. ATATÜRK, şahsiyeti, rolü ve rolünün şümülü itibariyle bunların en büyüğüdür. Atatürk, yalnız Türk Milletini kurtarmak, ona yeni bir hayat şekli vermekle kalmamış ötedenberi büyük bir anlaşmazlık ve husumet dâvası halinde devam eden Doğu ve Batı ayrılığının da zamanla ortadan kalkmasına hizmet edecek fikir ve hareketleri ile insanlık için de çalışmıştır.

ATATÜRK, Büyük Nutkunda, Türk Milletinin düştüğü feci durum içinde, ve karşılaşmış bulunduğu büyük karar ânında, alınmasını gerekli vördüğü kararın mahiyetini şöyle açıklamaktadır: İngiliz himayesini, Amerikan mandasını istemek, mahalli halâs çarelerine başvurmak kararlarının hiç birinde isabet yoktur. Alınacak tek bir karar vardır: O da "Hakimiyet-i Milliyeye müstenit, bilâ kayd-ü şart müstakil bir Türk Devleti tesis etmek." ATATÜRK'e göre bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: "Esas Türk Milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak istiklâlî - tamme malikiyetiyle temin olunabilir."

ATATÜRK, Türk milletinin istiklâlini ilk plânda gerçekleştirmeyi derpiş etmiş olmakla beraber, bu istiklâlin teminatını ve milletin yükselmesinin esbabını teşkil edecek inkılâpları tahakkuk ettirmek kararını da vermiş bulunuyordu. Ancak bu kararın tatbikini, "bir takım safhalara ayırmak ve vekayi ve hadisattan istifade ederek milletin hissiyat ve efkârını ihzar eylemek ve kademe kademe yürüyerek hedefe vasıl olmaya çalışmak" suretiyle sağlamayı da lüzumlu görmüştü: Bu lüzumu, nutkunda şöyle hulâsa etmiştir: "Diyebilirim ki, ben milletinin vicdanında ve istikbalinde ihtisas ettiğim büyük tekâmül istidadını, bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak peyrerpey, bütün heyeti içtimaiyemize tatbik ettirmek mecburiyetinde idim."

Atatürk temelini attığı ve safha safha tatbikine giriştiği, millî siyaseti, nutkunda şöyle tavsiz etmiştir: «Osmanlı Devleti siyasetinin millî değil, fakat şahsî, gayri vazih ve gayri müstakar» olduğuna işaret ettikter: sonra diyor ki: "Bizim vuzuh ve kabiliyeti tatbikiye gördüğümüz meslek-i siyasî "millî siyasettir." Dünyanın bugünkü umumî şeraiti ve asırların dimağlarda ve karakterlerde temerküz ettirdiği hakikatlar karşısında haya perest olmak kadar, büyük hata olamaz. Tarihin ifadesi budur. İlmin, aklın ifadesi böyledir. Milletimizin kavi, mes'ut ve müstakar yaşayabilmesi için, Devletin tamamen millî bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin, teşkilât-ı dahiliyemize tamamen mutabık ve müstenit olması lâzımdır. "Millî siyaset" dediğim zaman kastedtiğim manâ ve medlûl şudur: Hudud-u milliyemiz dahilinde, herşeyden evvel kendi kuvvetimize müsteniden muhafaza-î mevcudiyet ederek millet ve memleketin hakiki saadet ve ümranına çalışmak, alelîak türlü emeller peşinde milleti işgal ve izrar etmemek, medenî cihandan medenî ve insanî muameleye ve mütekabil dostluğa intizar etmektir." Millî siyasetin dayanacağı istiklâl de ATATÜRK'e göre, siyasî malî, iktisadî, adlî, askerî, harsî gibi, her husustaki istiklâli ihtiva eden tam bir istiklâldir. Ve bu istiklâl, kendisinin Türk Milletine mal ettiği büyük ideâle erişmenin ilk şartıdır, Türk Millî Siyasetinin hedefi olmak itibariyle, bu büyük ideâli de ATATÜRK Nutkunda şöyle açıklıyor: "Biz her vasıttan yalnız ve ancak bir noktainazardan istifade ederiz, o noktainazar şudur: Türk Milletini medenî cihanda lâyıık olduğu mevkie is'ad etmek, ve Türk Cumhuriyetini sarsılmaz temeller üzerinde hergün daha ziyade takviye etmek... Ve bunun için de istibdat fikrini öldürmek..."

Millî politika ideolojileri, esaslarında temel prensiplere dayanmakla beraber, zaman içinde değişme istidat ve zaruretinde bulunan geçici unsurları da ihtiva ederler. ATATÜRK'ün tesbit ettiği Türk millî siyasetinin temel prensipleri, Türk Milletinin şeref ve haysiyetini, istiklâlini, millî hâkimiyeti ve hür Cumhuriyet rejimini korumak ve Türk

Milletini medenî cihanda lâıyk olduğu mevkie çıkarmak gayelerini istihdaf etmektedir ki, bunlar nesilden nesile devredilecek, muhafaza olunacak, ana hayat prensipleridir. Bu prensiplerin muhafazasında ve hayata tatbikinde, yine ATATÜRK'ün dediği gibi, herşeyden önce kendi kuvvetimize dayanmak, kendi nefsimize güvenmek durumundayız. Ancak nefse güvenmenin de şartları vardır. Millet veya fert bakımından olsun, nefsi maddî ve manevî kuvvêtlar ile teçhiz etmek gerekir. ATATÜRK politikasının muazzam başarılarında, ideâl ve bilgi kuvvetlerinin yarattığı itimad-ı nefis ile, Türk Milletine olan güven büyük rol oynamış ardır. İdeâl ve bilgi kuvvetlerinin işbirliği halinde başarılamıyacak iş yoktur.

Politika iç veya dış politika halinde mütalâa edilsin, modern anlamı ile, esasında insanların huzur, refah, emniyet ve saadet içinde yaşamalarını sağlayacak bir nizam kurmak gayesini güttüğü için, bu mahiyette anlaşılan politikanın idealist vasfı ön plânda gelir. Bugünkü Devlet ve Devletlerarası hayatın icapları memlekete hizmet beşeriyete hizmet, beşeriyete hizmetin memlekete hizmet demek olduğunu bir realite olarak belirtmiş bulunmaktadır. Bu hizmetler birbirlerinin sebep ve neticeleridir.

Son dersime bu suretle son verirken huzurlarından ayrıldığım değerli politika öğrencileri ile kısa bir hasbühâl yapmak isterim:

Aziz gençler.. Asırlık hayatını ikmâl etmek üzere olan müessesemizin hemen yarım asırlık kaderine talebe olarak muhtelif tarihlerde hoca ve müdür olarak iştirâk ettim. Saadetiyle mes'ut, ıztırapları ile müteellim oldum. Tatlı ve acı hatıralarım vardır. Bunurla beraber, müessesemizin hayatında, tatlı veya acı olsun değişen devirler içinde, hiç değişmeyen birşey gördüm ki, o da kendisinin ruh ve karakterine hâkim olan Devlete, memlekete hizmet aşkı ile daima zinde, genç ve idealist kalmış olmasıdır.. Bu aşk, gelenek halinde, nesilden nesile geçmekte ve Devlet hayatında vazife alanların faaliyetlerinin başlıca kudret kaynağını teşkil etmektedir.

Eminim ki siz öğrenciler, bu hizmet aşkının yarattığı kudsi geleneğin heyecanı içinde, bir taraftan Devlet idaresi için lüzumlu bilgiler ile dimağlarınızı teçhiz ederken, diğer taraftan, ATATÜRK'ün sizler gibi bütün Türk gençliğine emanet ettiği Türk Cumhuriyetinin yüküselmesi idâli ile kalplerinizi besliyorsunuz... Aziz gençler bütün temennim, diplomalarınızı aldığınız, ve Devlet hizmetine girdiğiniz anda, içinizde coşup taşığını duyduğunuz, hürriyet içinde hizmet aşkını, hayatın her çeşit fırtınaları ve darbeleri karşısında da muhafaza etmeniz ve edebilmenizdir... Sağ olun sevgili gençler...